

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 vtrum sit virtus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

epiens sic agendum pro republica, quibus non eueniat inueniens finis, aut impeditur actio, habet tamen actum praecepti ueritatem, optimum, & certum, ut pote consilium rationis, & appetitui rectis. Dicitur autem prouidentiae nomine, & proprie incertitudine euentus, & propter ocula nobis.

non solum consideratio rationis, sed etiam applicatio ad opus, quod est finis practicae rationis. Nullus autem potest conuenienter alteri aliquid applicare, nisi utrumque cognoscatur. Et id, quod applicandum est, & id, cui applicandum est. Operationes autem sunt in singularibus: & ideo necesse est quod prudens & cognoscat uniuersalia principia rationis, & cognoscat singularia, circa quae sunt operationes.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio primo quidem & principaliter est uniuersalis: potest tamen uniuersales rationes ad particularia applicare. Unde syllogismorum conclusiones non solum sunt uniuersales, sed etiam particulares: quia intellectus per quandam reflexionem se ad materiam extendit, ut dicitur in 3. de Anima.

Ad secundum dicendum, quod quia infinitas singularium non potest ratione humana comprehendere, inde est quod sunt incertae prouidentiae nostrae, ut dicitur Sapientia 9. tunc per experientiam singularia in finita reducuntur ad aliquid quod finitum, quae ut in pluribus accidunt, quorum cognitio sufficit ad prudentiam humanam.

Ad tertium dicendum, quod sicut Philosophus dicit in 6. Ethicorum, prudentia non consistit in sensu exteriori, quo cognoscimus sensibilia propria, sed in sensu interiori, quod per se per memoriae, & per experimentum ad prompte iudicandum de particularibus expertis: non tamen ita, quod prudentia sit in sensu interiori sicut in subiecto principali, sed principaliter quidem est in ratione, per quandam autem applicationem pertingit ad huiusmodi sensum.

ARTICVLVS IIII.

Utrum prudentia sit uirtus.

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod prudentia non sit uirtus. Dicitur enim Augustinus in 1. de liberalibus, quod prudentia est appetitum, & uitarum rerum scientia: sed scientia contra uirtutem diuiditur, ut patet in praedicationibus: ergo prudentia non est uirtus.

¶ 2. Praeterea, uirtus non est uirtus, sed artis est uirtus, ut Philosophus dicit in 6. Ethicorum, ergo ars non est uirtus: sed in arte est prudentia: dicitur enim in 2. de Hiram, quod sciebat calare omnem sculpturam, & adinuenire prudenter quodcumque in opere necessarium est: ergo prudentia non est uirtus. ¶ 3. Praeterea, nulla uirtus potest esse in moderata: sed prudentia est immo-

derata, alioquin frustra diceretur in Proverbia 23. c. Prudentiae tuae non modum. ergo prudentia non est uirtus.

Sed contra est, quod Gregorius in 2. Moralium, prudentiam, temperantiam, fortitudinem, & iustitiam dicit esse quatuor uirtutes.

Respondendum, quod sicut supra dictum est, cum de uirtutibus in communi ageretur, uirtus est quae bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit. Bonum autem potest dici dupliciter. Uno modo materialiter pro eo quod est bonum: alio modo formaliter secundum rationem boni. Bonum autem, in quantum huiusmodi, est obiectum appetituae uirtutis: & ideo si qui habitus sunt, qui faciant rectam considerationem rationis non habito respectu ad rectitudinem appetitus, minus habent de ratione uirtutis, tamquam ordinantes ad bonum materialiter. id est ad id quod est bonum non sub ratione boni. Est autem habent de ratione uirtutis habitus illi, qui respiciunt rectitudinem appetitus: quia respiciunt bonum non solum materialiter, sed etiam formaliter. id est id quod est bonum sub ratione boni. Ad prudentiam autem pertinet, sicut dictum est, applicatio recte rationis ad opus, quod non fit sine appetitu recto. Et ideo prudentia non solum habet rationem uirtutis, quam habent aliae uirtutes intellectuales: sed et habet rationem uirtutis, quam habent aliae uirtutes morales, quibus etiam connumeratur.

Ad primum ergo dicendum, quod Augustinus ibi large accepit scientiam pro qualibet recta ratione.

Ad secundum dicendum, quod Philosophus dicit, artis esse uirtutem, quae non importat rectitudinem appetitus. Et ideo ad hoc, quod homo recte utatur arte, requiritur, quod habeat uirtutem, quae faciat rectitudinem appetitus. Prudentia autem non habet locum in his, quae sunt artis, tunc quae ars ordinatur ad aliquem particularem finem: tum quia ars habet determinatam media per quae peruenitur ad finem: dicitur tamen aliquis prudenter operari in his, quae sunt artis per similitudinem quadam. In quibusdam autem artibus propter incertitudinem eorum, quibus peruenitur ad finem, necessarium est consilium, sicut in medicinali, & in nauigatoria, ut dicitur in 3. Ethico.

Ad tertium dicendum, quod illud dictum Sapientis non est sic intelligendum, quod ipsa prudentia sit moderata, sed quia secundum prudentiam est aliquis modus imponendus.

Secunda Secundae S. Thomae.

dentis est intellectus, ergo. Probatur minor. Actus prudentiae est cognoscere uniuersale & singulare, & applicare illud huic, ut patet. ergo est intellectus, aut cogitativa. Non enim potest esse duorum disparatorum, ut patet in 2. de Anima in processu inuestigatiuo sensus communis, ergo uel est cogitativa solius uentis intellectus, & hoc non, quia cogitativa non se extendit ad uniuersale: uel est intellectus solius, uel utriusque cogitativa, & habetur intentus, quod scilicet est principaliter in intellectu, in quo habitus ipse est subiectiue, & secundario in cogitativa, in qua est experimentalis habitus, reddens cogitativa habile ad cooperandum in intellectu in consilio, iudicando, & precipiendo de singularibus, ita quod in actus principaliter sunt intellectus, ministerialiter autem cogitativa: propter quod ministerium, uidetur magis naturalis, & aetatem sequi prudentiam, quam scientiam, ut dicitur in 6. Ethicorum.

Super quatuor uirtutes secundae artis dicitur quatuor.

In articulo aduerte, quod prudentia pro quanto in sola cognitione consistit, habet communem rationem uirtutis intellectualis, quia scilicet est uerorum tantum, quia, si est uniuersali, quae ut in pluribus uera sunt, sed quia hoc non conuenit prudentiae secundum propriam rationem, quae ab aliis intellectualibus uirtutibus differt, quae praecipua est operis singularis, ideo habet specialem rationem uirtutis, quae est uirtus simpliciter, sicut uirtus moralis, & ex eadem radice, scilicet rectitudine appetitus.

In responsione ad tertium concludere No uirtus, ergo ly prudentia, est casus genitiui. Argumentum autem procedebat ex casu datiuo.

P 2 Super

Ar. 1. huius q. ad 3. & 1. 2. q. 55. ar. 2. & 3. & q. 56. & 57.

Ar. 3. huius q. & ar. 1. ad 3.

Ar. 3. c. 3. te mo 5.

Ar. 3. c. 3. te mo 5.

Ar. 3. c. 3. te mo 5.

Ar. 3. c. 3. te mo 5.

¶ Super quæst. quadragesima septima articulum quintum.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum prudentia sit uirtus specialis.

3. di. 9. q. 1. ar. 1. q. 2. cor. & di. 13. q. 1. ar. 1. q. 2. & q. 2. ar. 1. q. 3. ad 3. Lib. 2. c. 6.

IN ar. 5. in respon- sione ad tertium, dubium occurrit, quia hic ponitur differen- tia inter prudentiam, & moralem uirtutem ex parte rationis for- malis, quia. I. agibile est obiectum pruden- tia sub ratione veri, moralis autem uirtu- tis sub ratione boni. In præcedenti autem ar. dictum est, quod pru- dentia respicit bonum sub ratione boni. Quo- modo istant hæc simul?

Lib. 6. ca. 5. a medio. & ca. ult. circa me- dium. Li. 6. c. 12. cir- ca medium, & circa fin. lib. som. 5.

¶ Ad hoc dicitur, quod prudentia hæc utrumque, & quod respicit uerum ut uerum, & propterea ponitur in- ter intellectuales uir- tutes: & respicit ue- rum ut bonum: & pro- pterea connumeratur uirtutibus mora- libus, & ponitur pri- ma uirtus cardinalis. Et ne duas rationes formales uni habitui tribuas, quas uni po- tentia non licet tri- buere, memento, quod non secundum idem hæc uerificantur, sed prudentia secundum cognitionem respicit uerum, secundum præ- ceptum, seu applica- tionem respicit bonum. Et similiter pruden- tia secundum id, quod habet ex intel- lectu, respicit uerum: secundum id, quod hæc appetit, respicit bonum. Est. n. perfectio intellectus, ut subest appetitui recto, commune est au- tem subordinatis pos- se habere plures ra- tiones. Optime ergo posita est differentia inter prudentiam, & moralem uirtutem: quia illa ueri, ista bo- ni. Neque enim, ob- stat quod illa boni & ueri, ista autem boni tantum.

Lib. 6. c. 5. 10 mo 5.

1. 2. q. 1. arti. 2. & q. 18. ar. 2. & q. 54. ar. tic. 2.

1. 2. q. 54. ar. 2. & hac q. ar. 1.

D. 805.

2. 2. q. 54. ar- tic. 1.

¶ Super quæst. quadragesima septima arti- culum sextum.

Ar. 2. huius quæst.

IN ar. 6. eiusdem q. 47. nota in titulo, quod præstare finem uirtuti morali, potest dupliciter intelli- gi, primo pro statuere, ut uirtus moralis tendat in talem finem: & hoc spectat ad di- ctorem nature. Genitor siquidem dat naturam determinatam ad talem finem: sic

D. 237.

AD QUINTVM sic proceditur. Videtur, quod prudentia non sit specialis uirtus. Nulla enim specialis uirtus ponitur in eodem diffinitione uirtutis: sed prudentia ponitur in eodem diffinitione uirtutis, quia in 2. Eth. diffinitur uirtus habitus electiuus in mediocritate existens, determinata ratione quod ad nos, prout sapiens determinabit: recta autem ratio intelligitur secundum prudentiam, ut dicitur in 6. Ethic. ergo prudentia non est specialis uirtus.

¶ 2. Præter. Philosophus dicit in 6. Ethic. quod uirtus moralis recte facit operari finem, prudentia autem ea, quae sunt ad finem: sed in qualibet uirtute sunt aliqua operanda propter finem: ergo prudentia est in qualibet uirtute: non est ergo uirtus specialis.

¶ 3. Præter. Specialis uirtus habet speciale obiectum: sed prudentia non habet speciale obiectum, est enim re- cta ratio agibilium, ut dicitur in 6. Ethic. agibilia autem sunt omnia opera uirtutum: ergo pruden- tia non est specialis uirtus.

SED CONTRA est, quod eodem diuiditur, & connumeratur aliis uirtutibus. dicitur enim Sapient. 7. Sobrietatem & prudentiam docet, iustitiam & uirtutem.

RESPON. Dicendum, quod cum actus, & habitus recipiant speciem ex obiectis, ut ex supra dictis patet, ne cesse est quod habitus, cui respondet speciale obiectum ab aliis distinctum, specialis sit habitus, & si est bonus, est specialis uirtus. Speciale autem obiectum dicitur non solum secundum materialem considerationem ipsius, sed magis secundum rationem formalem, ut ex supra dictis patet. Nam una & eadem res cadit sub actu diuersorum habituum, & etiam diuersorum potentialium secundum rationes diuersas. Maior autem diuersitas obiecti requiritur ad diuersitatem potentiae, quam ad diuersitatem habitus, cum plures habitus inueniantur in una potentia, ut supra dictum est. Diuersitas ergo rationis obiecti, quae diuersificat potentiam, multo magis diuersificat habitum. Sic ergo dicendum est, quod cum prudentia sit in ratione, ut dictum est, diuersificatur quidem ab aliis uirtutibus intellectualibus secundum materialem diuersitatem obiectorum. Nam sapientia, scientia, & intellectus sunt circa necessaria: ars autem & prudentia circa contingentia. Sed ars dicitur circa factibilia, quae sunt in exteriori materia constituantur, sicut do-

Fmus, eutellus, & huiusmodi. Prudentia autem est circa agibilia, quae sunt in ipso operante constitunt, ut supra habitum est: sed a uirtutibus moralibus distinguitur prudentia secundum formalem rationem potentiarum distinctum a intellectu, in quo est prudentia: & appetitui, in quo est uirtus moralis. Unde manifestum est prudentiam esse specialem uirtutem ab omnibus aliis uirtutibus distinctam.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod illa diffinitio non datur de uirtute in communi: sed de uirtute morali, in cuius diffinitione conuenienter ponitur uirtus intellectualis communicans in materia cum ipsa: scilicet prudentia. Quia sicut uirtus moralis subiectum est aliquod participans rationem: ita uirtus moralis habet rationem uirtutis, in quantum participat uirtutem intellectualem.

AD SECUNDVM dicendum, quod ex illa ratione habetur, quod prudentia adiuuet omnes uirtutes, & in omnibus operetur: sed hoc non sufficit ad ostendendum, quod non sit uirtus specialis, quia nihil prohibet in aliquo genere esse aliquam speciem, quae aliquoties operetur in omnibus speciebus eiusdem generis, sicut Solaliquoties in omnia corpora.

AD TERTIUM dicendum, quod agibilia sunt quidem materiae prudentiae, & secundum quod sunt obiectum rationis, scilicet sub ratione ueri. Sunt autem materiae moralium uirtutum, secundum quod sunt obiectum uirtutis appetituae, scilicet sub ratione boni.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum prudentia præstet finem uirtutibus moralibus.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod prudentia præstet finem uirtutibus moralibus. Cum enim prudentia sit in ratione, uirtus autem moralis in uirtute appetitua, uidetur quod hoc modo se habeat prudentia ad uirtutem moralem, sicut ratio ad appetitum: sed ratio præstet finem potentiae appetituae: ergo prudentia præstet finem uirtutibus moralibus.

¶ 2. Præter. Homo excedit res irracionales secundum rationem, sed secundum alia cum eis commun- cat: sic ergo se habent alia partes hominis ad rationem, sicut se habet homo ad creaturas irracionales: sed homo est finis creaturarum ir- rationalium, ut dicitur in 2. Politic.